

भार्यासहस्राणां दशसहस्राणिकोटिरित्यर्थः सांतानिकः स्वयंसंतानार्होऽपि पुत्रोत्पादनसमर्थोऽपि तासु संततिं न लेभे सर्वास्तावं ध्याएव दैवयोगेन मिलिता इति भावः ॥ ११ ॥ तदेवाहं ध्यापतेरिति ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ उपासीदत् तस्य समीपमुपविवेश समाहितः संयतः ॥ १५ ॥ १६ ॥ अपि किं अनामयमारोग्यम् स्वस्ति शुभम् प्रकृत्यधीनमेव हिराज्यमिति सदृष्टांतमाह यथामहदाद्याभिः सप्तभिः प्रकृतिभिः पुमान् जीवो नित्यं गुप्तो भवति न तु तद्व्यतिरेकेण क्षणमपि तिष्ठति तथाराजाऽपि सप्तप्रकृतिभिः स्वाम्यमात्यौ जनपदादुर्गद्रविणसंचयाः दंडो मित्रं च तस्यैताः सप्तप्रकृतयो मता इत्युक्तलक्षणाभिर्नित्यं गुप्तः सन् ॥ १७ ॥ आत्मानं प्रकृतिषु अद्धा साक्षान्निधाय तदनुवर्तिनं कृत्वा श्रेयोराज्यसुखं प्राप्नुयादित्यर्थः स्वामी

तस्य भार्यासहस्राणां सहस्राणि दशा भवन् ॥ सांतानिकश्चापि नृपो न लेभे तासु संततिम् ॥ ११ ॥ रूपौदार्यव योजन्मविद्यैश्वर्यश्रियादिभिः ॥ संपन्नस्य गुणैः सर्वैश्चिंतावं ध्यापतेरभूत् ॥ १२ ॥ न तस्य संपदः सर्वा महिष्यो वामलोचनाः ॥ सार्वभौमस्य भूश्चेयमभवन् प्रीतिहेतवः ॥ १३ ॥ तस्यैकदा तु भवनमंगिरा भगवान् ऋषिः ॥ लोकाननुचरन्नेतानुपागच्छद्यच्छया ॥ १४ ॥ तं पूजयित्वा विधिवत्पुण्यानां हर्णादिभिः ॥ कृतातिथ्यमुपासीदत्सुखासीनं समाहितः ॥ १५ ॥ महर्षिस्तमुपासीनं प्रश्रया वनतं क्षितौ ॥ प्रतिपूज्य महाराज समाभाष्येदमब्रवीत् ॥ १६ ॥ अंगिरा उवाच अपितेऽनामयं स्वस्ति प्रकृतीनां तथात्मनः ॥ यथा प्रकृतिभिर्गुप्तः पुमान् राजापि सप्तभिः ॥ १७ ॥ आत्मानं प्रकृतिष्वद्धान्निधाय श्रेयः प्राप्नुयात् ॥ राज्ञा तथा प्रकृतयो न रदेवा हिताधयः ॥ १८ ॥ अपि दाराः प्रजामात्या भृत्याः श्रेण्यो यमं त्रिणः ॥ पौरा जानपदा भूपा आत्मजा वशवर्तिनः ॥ १९ ॥ यस्यात्माऽनुवशश्चेत्स्यात्सर्वे तद्दशगा इमे ॥ लोकाः सपालायच्छंति सर्वे बलिमतं द्रिताः ॥ २० ॥

गुरुः स्वयं वामं त्रसहायो मित्रं कर्मसहायो मात्य इति भेदः प्रकृतीनां च सुखं राजाधीनमेवेत्याह हेनरदेव तथा प्रकृतयोऽपि राज्ञा आहिताधयः निहित निक्षेपाः धनैः समृद्धा भवन्ति पाठांतरे आसमंततो हताधयो निरस्तमनो दुःखा भवन्तीत्यर्थः ॥ १८ ॥ प्रजाश्च अमात्याश्च श्रेण्यश्च समयविशेषेण संघशो वर्तमाना वणिक्प्रभृतयः पौराः पुरवासिनः जानपदास्तत्तद्देशाधिकारिणः ॥ १९ ॥ तव मनः स्ववशवानवेत्यर्थः पृच्छति यस्यात्मा मनः अनुवशः अनुवर्ती अधीनः स्यात्तस्य वशगा इमे सर्वे भवन्ति किंच लोकाश्च तस्य बलियच्छंति ॥ २० ॥